

Aleksandra Lubicz-Posochowska Jakub Lekston

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Katedra Prawa

ZAKRES PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ NA GRUNCIE ART. 373 PUN¹ – JEGO FUNKCJE ORAZ KONSEKWENCJE

Wprowadzenie

Prowadzenie działalności gospodarczej jest nieodłącznie związane z ryzykiem, które podejmuje przedsiębiorca działający na rynku. Czynniki zewnętrzne, jak i wewnętrzne mogą spowodować utratę możliwości realizacji przez niego zobowiązań, co w dalszej konsekwencji często prowadzi do powstania stanu niewypłacalności. W związku z faktem, iż różnorodne mogą być skutki prowadzenia działalności gospodarczej, postępowanie upadłościowe stwarza okazję do wypracowania powolnych wzorców zachowań i ustalenia, czy osoby prowadzące działalność gospodarczą albo osoby reprezentujące prowadzącą działalność przestrzegają owych wzorców zachowań bezpiecznego obrotu gospodarczego. Dlatego też prawo upadłościowe i naprawcze przewiduje możliwość sądowego pozbawienia osoby prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, pełnomocnika lub reprezentanta spółki handlowej, przedsiębiorstwa państwowego, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniami, aby sankcjonować zachowania niezgodne z powinnym wzorcem. Na pytanie, czy owe rozwiązania spełniają efektywnie swoją funkcję, postarali się odpowiedzieć autorzy powyższego opracowania.

1. Zakres podmiotowy orzeczenia zakazu

Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej możliwy jest do orzeczenia w stosunku do zobowiązanych z mocy ustawy do złożenia wniosku o ogłoszenie

¹ Ustawa z dnia 28 lutego 2008 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz.U. z 2003 r., Nr 60, poz. 535 z późn. zm.

upadłości, a które nie wykonały powyższego obowiązku, oraz w stosunku do osób fizycznych, co do których sąd ogłosił upadłość oraz reprezentantów osób prawnych, a także jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnych, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną i wobec których ogłoszono upadłość. W przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą sankjom z art. 373 ust 1 pkt 1 pun będą podlegać oni sami, w przypadku przedsiębiorców będących osobami prawnymi lub jednostkami, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, odpowiedzialność za niedopełnienie obowiązku będą ponosić ich reprezentanci. Pojęcie „reprezentanci” nie jest w naszym prawie zdefiniowane. Reprezentantem osoby prawnej są osoby wchodzące w skład organu uprawnionego do dokonywania z osobami trzecimi czynności prawnych, traktowanych jako czynności samej osoby prawnej. Przykładowo można tu wymienić członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjnej lub też wspólników spółek osobowych zobowiązanych do reprezentowania spółki. Sankcje orzeczone obejmują po pierwsze zakaz prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek, ale również działalności w formie spółki. Zakaz nie obejmuje natomiast członkostwa w spółkach kapitałowych: posiadanie udziałów lub akcji w spółkach kapitałowych nie jest prowadzeniem działalności gospodarczej². Zakaz może być również orzeczony w stosunku do każdej innej osoby, która po ogłoszeniu upadłości ukrywała, niszczyła lub nie wskazywała majątku, ksiąg handlowych, korespondencji lub innych dokumentów upadłego, których obowiązek wydania wynikał z mocy ustawy. Z punktu widzenia postępowania upadłościowego nieujawnienie określonych składników majątku może wpłynąć na zmniejszenie zaspokojenia wierzycieli – co niewątpliwie zagraża możliwości osiągnięcia podstawowego celu postępowania, którym jest jak najpełniejsze zaspokojenie wierzycieli. Zarówno na gruncie dawnej regulacji³, jak i obecnie w literaturze jest jasne, że na upadłym ciąży obowiązek wskazania i wydania całego majątku⁴. Dokumenty, których dotyczy obowiązek wydania, ustawa wymienia przykładowo, chodzi o dokumenty związane z działalnością gospodarczą, majątkiem i rozliczeniami⁵. Księgi rachunkowe jako dokumenty księgowe pozwalają na ustalenie stanu majątku jednostki, zobowiązań, funduszy, wydatków, dochodów i wyniku finansowego. Stąd ich wydanie przez upadłego stanowi istotne źródło informacji o wartości składników przedsiębiorstwa, co okazuje się kluczowe dla ustalenia dalszych obowiązków upadłego. Wreszcie niewykonywanie w toku postępowania upadłościowego obowiązków wynikają-

² Orzeczenie SN z dnia 23 lutego 2005 r., III CZP 88/04, OSNCP 2006, nr 1, poz. 5.

³ Rozporządzenie Prezydenta RP z 24 października 1934 r, Prawo upadłościowe.

⁴ J. Korzonek, *Prawo upadłościowe i prawo o postępowaniu układowem. Komentarz*, reprint, Bielsko-Biała 1998, s. 48.

⁵ M. Mrówczyński, *Postępowanie nieprocesowe w sprawach zakazu prowadzenia działalności gospodarczej*, Difin, Warszawa 2012, s. 41.

cych z mocy ustawy lub orzeczenia sądu, sędziego komisarza albo utrudnianie postępowania w inny sposób mogą być również podstawą orzeczenia przedmiotowego zakazu. Wśród naruszeń obowiązków ustawowych można wymienić m.in.: niezłożenie oświadczenia o wskazaniu i wydaniu majątku i dokumentów zgodnie z art. 57 ust 1 pun czy beczynność upadłego, w sytuacji gdy sędzia komisarz uznał, że istnieje potrzeba wyjaśnień lub zajęcia stanowiska przez upadłego. Kolejną przyczyną, która może być podstawą ogłoszenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej jest ponowna upadłość, w sytuacji gdy wcześniej co najmniej raz toczyło się postępowanie upadłościowe, w ramach którego wystąpiło oddłużenie oraz ponowna upadłość w ciągu pięciu lat od ogłoszenia poprzedniej upadłości. Ponadto doprowadzenie do niewypłacalności lub pogorszenia sytuacji finansowej (przedsiębiorcy będącego osoba fizyczna lub osobą prawną lub spółką handlową niemającą osobowości prawnej) celowym działaniem lub rażącym niedbalstwem będzie oznaczać konieczność poniesienia odpowiedzialności za stan niewypłacalności i jest wystarczającą podstawą do orzeczenia zakazu prowadzenia działalności. Jednakże, mając na względzie reguły prowadzenia działalności gospodarczej, a przede wszystkim nierzadkość ryzykowności podejmowanych inwestycji, będzie się zdarzać, że dopiero po czasie będzie można ocenić, czy działanie dłużnika było zasadne, czy też nie. Rażące niedbalstwo jako szczególną odmianę winy nieumyślnej, polegającą na tym, że zachowanie osoby drastycznie odbiega od właściwego w danych warunkach wzorca⁶, można będzie zarzucić prowadzącemu działalność jedynie w wyjątkowych sytuacjach.

Artykuł 377 pun stanowi, że nie orzeka się zakazu, jeśli postępowanie w tej sprawie nie zostało wszczęte w terminie roku od dnia umorzenia lub zakończenia postępowania upadłościowego lub oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 pun, a gdy nie złożono wniosku o ogłoszenie upadłości – w terminie trzech lat od dnia, w którym dłużnik był zobowiązany taki wniosek złożyć⁷. Wątpliwości co do formułowania zakazu rozstrzygnął SN w postanowieniu z dnia 23 marca 2006 r.⁸. Zgodnie z tym orzeczeniem terminy te są terminami prawa materialnego o charakterze prekluzyjnym, a roczny termin liczy się od dnia uprawomocnienia się postanowień, o których mowa w przepisie. Powstało jednak zagadnienie określenia początku biegu terminu w sytuacji, gdy wniosek o ogłoszenie upadłości nie został złożony. Uchwałą z dnia 9 kwietnia 2010⁹ SN uznał, że rozważany termin biegnie od dnia, w którym dłużnik zobowiązany był złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli natomiast wniosek o ogłoszenie upadłości został przez wierzyciela

⁶ L. Guza [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, red. A. Witosz, LexisNexis, Warszawa 2012, s. 663.

⁷ Uzasadnienie projektu ustawy nowelizującej *Prawo upadłościowe i naprawcze – ustawy z dnia 6 kwietnia 2009 r., o zmianie ustaw Prawo upadłościowe i naprawcze, ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym*, Dz.U. Nr 53, poz. 434.

⁸ Orzeczenie SN z dnia 23 marca 2003 r., IV CSK 13/06, OSNC 2007, nr 1, poz. 6.

⁹ Orzeczenie SN z dnia 9 kwietnia 2010r., III CZP 14/10.

złożony we właściwym czasie, to termin do złożenia wniosku o orzeczenie zakazu biegnie od umorzenia lub zakończenia postępowania upadłościowego albo oddalenia wniosku.

2. Funkcje zakazu i jego charakter prawny

Na ogół jakieś zdarzenie jest kwalifikowane przez prawo jako negatywne prowadzi do powstania odpowiedzialności. Może to być zwłaszcza odpowiedzialność cywilna, karna, administracyjna, pracownicza. W polskim porządku prawnym na gruncie ustawy z dnia 31 lipca 1997 r. o zmianie rozporządzenia prezydenta z 24.10.1934 r. Prawo upadłościowe i niektórych ustaw¹⁰ dodano do ówczesnego Prawa upadłościowego Rozdział IV w dziale II zatytułowanym „Odpowiedzialność cywilna”. Zgodnie z brzmieniem art. 17² Prawa upadłościowego z 1934 r.¹¹ wobec osoby, która nie wykona obowiązku określonego w art. 5 § 1 lub 2 pu mógł zostać orzeczony zakaz pozbawienia prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji reprezentanta lub pełnomocnika przedsiębiorcy, członka rady nadzorczej i komisji rewizyjnej w spółce akcyjnej, z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółdzielni na okres od dwóch do pięciu lat, chyba że nie ponosił winy. W literaturze pojawiła się w ten sposób forma odpowiedzialności cywilnej określanej jako porządkowa¹². Pojawił się również głos, zgodnie z którym wprowadzono wówczas sankcję o charakterze karnym, nakładaną przy zastosowaniu domniemania winy i z urzędu bez podstawowych gwarancji procesowych właściwych orzekaniu o karze, co według autora prowadziło do niekonstytucyjności art. 17² pu¹³. Jednakże wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 lipca 2002 r.¹⁴ jednoznacznie rozstrzygnął powyższe wątpliwości, uznając art. 17² pu jako zgodny z Konstytucją, przesądając o cywilnoprawnym charakterze tego środka. Wprowadzenie ustawy z dnia 28 marca 2003 r. Prawa upadłościowego i naprawczego doprowadziło do nieco innego ukształtowania przedmiotowego zakazu. Odstąpiono od domniemania winy, zmieniono zakres przedmiotowy zakazu oraz odstąpiono od orzekania z urzędu. Pojawiły się poglądy, zgodnie z którymi sankcja wynikająca z art. 373 i 374 pu została uznana za sankcję cywilnoprawną¹⁵ oraz poglądy odmienne, uzna-

¹⁰ Ustawa z dnia 31 lipca 1997 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, Dz.U. z 1997 r., Nr. 117, poz. 751.

¹¹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe, Dz.U. z 1934 r., Nr 93, poz. 834.

¹² J. Broł, *Prawo upadłościowe po nowelizacji*, „Monitor Prawniczy” 1997, nr 10, s. 387.

¹³ P. Zimmermann, *Art. 17² § 1 – potrzebny, ale niezgodny z Konstytucją*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2002, nr 6, s. 32.

¹⁴ Wyrok TK z dnia 7 lipca 2002 r., OTK-A ; zbiór urzędowy, nr 4/2002, poz. 50.

¹⁵ F. Zedler, *Glosa do postanowienia SN z 22 sierpnia 2007 r.*, III CSK 45/07 OSP 2009, nr 3.

jące charakter omawianej sankcji jako karnoprawy¹⁶. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 4 lipca 2002 r. przyznał, iż „[...] zastosowanie środka przewidzianego w art. 17² pr. up. jest środkiem o pewnej skali dolegliwości dla osób, które nie dopełniły prawem przewidzianych obowiązków, jednakże nie jest on represją za naruszenie prawa, ale formą zabezpieczenia przed możliwością wystąpienia negatywnych skutków takiego naruszenia prawa. Postępowanie represyjne różni się od nierepresyjnego tym, że wiąże się z nim inne cele i funkcje, niż ze stosowaniem środków prawnych prewencyjno-ochronnych i zabezpieczających”¹⁷. Różnicowanie odpowiedzialności cywilnej i karnej przejawia się w sposobie wymierzenia kary. Zadaniem represji karnej jest przede wszystkim ukaranie sprawcy za jego antyspołeczne zachowanie. Jej celowość motywuje się z jednej strony względami prewencji szczególnej, a to odpowiedniego oddziaływania na samego sprawcę, z drugiej zaś względami tzw. prewencji ogólnej, mającej na celu zniechęcenie w skali społecznej osób innych niż sam sprawca do popełnienia przestępstwa¹⁸. Natomiast oddzielnie jest pod tym względem ukształtowana odpowiedzialność cywilna. Jej celem jest przede wszystkim naprawienie szkody. Może ona wejść w grę dopiero wówczas, gdy po stronie jakiejś osoby zaistnieje szkoda; natomiast nawet najbardziej naganne zachowanie psychiczne człowieka nie pociągnie za sobą powstania odpowiedzialności cywilnej, jeżeli nie wywoła odpowiedniego skutku w postaci spowodowania szkody¹⁹. Koniecznym wymogiem przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej jest niewątpliwie bezprawność. Za czyn bezprawny uważa się czyn, do którego podjęcia działający nie jest uprawniony, a podejmując go wykracza przeciwko porządkowi publicznemu. Bezprawność polega więc na działaniu „przeciw nakazowi lub zakazowi ustawy” bądź na wykroczeniu „w sferę interesów drugiego, które porządek prawny opieką swoją otacza”. Wszystkie zjawiska prawne, którą określa się jako zawinione posiadają cechę bezprawności, natomiast nie wszystkie zjawiska posiadające cechę „bezprawne” można traktować za zawinione²⁰. Na podstawie tego wniosku można wyrazić, że bezprawność stanowi „przesłankę” winy i na odwrót – wina stanowi „produkt bezprawności”. Aby uznać zachowanie za zawinione, trzeba je sklasyfikować jako bezprawne. Bez bezprawności trudno mówić o winie. Odpowiedzialność *ex delicto* może obciążać osoby, które nie ponoszą winy za wyrządzenie szkody. Przypadek, że za szkodę odpowiada osoba, której nie przypisuje się winy, nie jest zjawiskiem wyjątkowym. Ostatecznie, wina nie jest tak istot-

¹⁶ L. Siwik, *Odpowiedzialność za niedopełnienie obowiązku zgłoszenia upadłości – uzasadnienie dla unormowania*, „Transformacja Prawa Prywatnego” 2004, nr 3-4, s. 73.

¹⁷ Wyrok TK z dnia 7 lipca 2002 r., OTK-A ; zbiór urzędowy, nr 4/2002, poz. 50.

¹⁸ J. Dąbrowa, *Wina jako przesłanka odpowiedzialności cywilnej*, Ossolineum, Wrocław 1968, s. 147.

¹⁹ *Ibid.*, s. 148.

²⁰ M. Sośniak, *Bezprawność zachowania jako przesłanka odpowiedzialności cywilnej za czyny niedozwolone*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1959, s. 78.

na w powstaniu odpowiedzialności za szkodę, jak jest niezbędna dla odpowiedzialności karnej. Odpowiedzialność karna bez niej w ogóle nie może powstać, natomiast dla powstania odpowiedzialności cywilnej wina nie jest nieodzowną przesłanką we wszystkich przypadkach; istnieją sytuacje, w których odpowiedzialnością za szkodę zostaje obciążona określona osoba bez względu na to, czy dopuściła się winy w jej wyrządzeniu²¹. W pierwszym przypadku karę wymierza się na podstawie obiektywnego naruszenia prawa, które z reguły również bywa zawinione, ale zawinionym być nie musi. Istotne znaczenie ma w tym zakresie wyrok Trybunału z 4 grudnia 2001²², w którym Trybunał Konstytucyjny orzekł, że samo bezprawne działanie stanowi wystarczającą podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej. Istotą odpowiedzialności karnej, w tym aplikowania środków represyjnych, jest odpowiedzialność na podstawie indywidualnej, jednostkowej winy sprawcy. Istotą odpowiedzialności karnej jest aplikowanie środków represyjnych na podstawie indywidualnej winy sprawcy. Inaczej rzecz przedstawia się w przypadku oparcia odpowiedzialności, jak to występuje w przypadku art. 17² pun, na bezprawności czynu. Wtedy sam fakt naruszenia prawa stanowi podstawę do zastosowania sankcji. Oparcie odpowiedzialności na koncepcji bezprawności pozwala na zaliczenie odpowiedzialności na gruncie ówczesnego art. 17² pup i obecnego 373 pun do odpowiedzialności cywilnej do której jednak nie ma zastosowania art. 42 ust 3 Konstytucji. „Odrzucenie zasady domniemania niewinności jako zasady stosowanej w postępowaniach dotyczących odpowiedzialności w sprawach gospodarczych jest rezultatem przyjętej na gruncie prawa prywatnego filozofii odpowiedzialności za naruszenie prawa”²³. Jest ona inna niż na gruncie prawa karnego oraz quasi karnych postępowań represyjnych. Omawiany w art. 373 pun środek prawny cechuje duża skala dolegliwości, jednakże spełnia on wiele innych funkcji ważnych dla prywatnoprawnego obrotu gospodarczego. W literaturze wymienia się różne funkcje prawa upadłościowego i naprawczego: sanacyjną, windykacyjną, profilaktyczną i wychowawczą²⁴. Zastosowanie środka z art. 373 pun ma służyć przede wszystkim eliminowaniu konkretnych osób z obrotu gospodarczego, co ma uchronić inne podmioty przed skutkami działań nieprofesjonalnych zagrażających pewności obrotu. Oddziaływanie prewencyj-

²¹ J. Dąbrowa, *Wina...*, op. cit., s. 151; odmiennie – M. Sośniak, *Bezprawność...*, op. cit., s. 83: „Czy może posuniemy się do całkowitego zobiektywizowania winy nieumyślnej, które w gruncie rzeczy prowadzi do przyjęcia odpowiedzialności na podstawie prostego stwierdzenia związku pomiędzy szkodą a niedozwolonym zachowaniem, bez badania warunków podmiotowej sprawy? Ale wtedy odpada w ogóle potrzeba mówienia o winie, a więc i potrzeba art. 134 k.z. Wydaje się, że takiej konsekwencji nie życzyliby sobie ani twórcy naszych przepisów o odpowiedzialności cywilnej, ani późniejsi komentatorzy tych przepisów”.

²² Wyrok TK z dnia 4 grudnia 2004 r., OTK-B; zbiór urzędowy, nr 8/2001, poz. 256.

²³ Wyrok TK z dnia 7 lipca 2002 r., OTK-A; zbiór urzędowy, nr 4/2002, poz. 50.

²⁴ F. Zedler [w:] F. Zedler, A. Jakubiecki, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011, s. 48.

ne jest realizowane przez wyłączenie przedsiębiorcy z obrotu gospodarczego i ma służyć zapobieganiu patologicznym sytuacjom sprzyjającym możliwości powstania przestępstw przeciw obrotowi gospodarczemu. W tym kontekście należy stwierdzić, że funkcja represyjna nie jest podstawowym celem omawianego przepisu, a środki przewidziane w art. 373 *pun* nie oznaczają represji ani sankcji karnej, gdyż dolegliwość, jaką przewidują wobec przedsiębiorcy, ma za zadanie przede wszystkim ograniczenie możliwości jego działania na arenie gospodarczej działalności, chroniąc tym samym innych uczestników obrotu.

3. Konsekwencje zakazu

Prawo upadłościowe i naprawcze nie określa charakteru skutków naruszenia zakazów wynikających z art. 373 *pun*. Prawomocne postanowienie o orzeczeniu zakazu wywołuje skutki dla uczestnika, wobec którego zakaz orzeczono, wpływając na jego sytuację prawną²⁵. Osoba ta nie powinna kontynuować działalności gospodarczej prowadzonej na własny rachunek, nie powinna również jej podejmować, o ile do tego czasu jej nie prowadziła, podobnie nie powinna kontynuować ani rozpoczynać pełnienia funkcji objętych przedmiotowym zakazem. Prawomocne postanowienie wywołuje skutki w postaci obowiązków dla sądu rejestrowego, innych sądów i innych organów państwowych²⁶. Organy te nie powinny traktować osoby, wobec której prawomocnie orzeczono zakaz, jako przedsiębiorcy²⁷. Problem skutków naruszenia zakazu orzeczonego na gruncie art. 373 *pun* nie jest uregulowany w żadnym przepisie Prawa upadłościowego i naprawczego, ustawa stanowi jedynie o obowiązku przesłania postanowienia do KRS (art. 376 ust 4 *pun*). Sąd Najwyższy uznał, iż przedmiotem ochrony art. 244 *kk* przewidującego przestępstwo niestosowania się do orzeczonych zakazów, jest orzeczenie każdego sądu zawierające zakaz określonej w nim działalności, także innej niż gospodarczej²⁸. W związku z powyższym, w literaturze są dość licznie reprezentowane poglądy lokujące skutki zakazu na gruncie prawa cywilnego. W następstwie orzeczonej sankcji dana osoba zostaje wyłączona z kręgu osób zdolnych do występowania w charakterze podmiotów praw i z obowiązków związanych z działalnością gospodarczą, a w konsekwencji czynność prawna takiej osoby jest na podstawie art. 58 *kc*²⁹ – bezwzględnie nieważ-

²⁵ I. Kunicki, *Związanie sądu wydanym orzeczeniem w procesie cywilny*, LexisNexis, Warszawa 2010, s. 65.

²⁶ M. Mrówczyński, *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 4.

²⁷ S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 1113.

²⁸ T. Jasiński, *Skutki naruszenia zakazu art. 172§ 1 prawa upadłościowego. Zagadnienia wybrane*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2000, nr 10, s. 28.

²⁹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz.U. z 1964 r., Nr 16, poz. 93 z późn. zm.

na³⁰. Podobnie na gruncie obecnego uregulowania, według F. Zedlera, czynność sprzeczna z nakazem jest sprzeczna z prawem, a w konsekwencji nieważna³¹. Nieważność czynności prawnej na podstawie art. 58 kc przyjmują także J. Broł³², M. Sekuła³³, K. Flaga-Gieruszyńska³⁴. Wydaje się, że nie jest trafny pogląd, zgodnie z którym dokonywanie czynności objętych zakazem będzie z mocy art. 58 kc nieważne. Przepis ten stanowi bowiem o sprzeczności czynności z ustawą, a więc aktem normatywnym, a takiego charakteru nie można przypisać orzeczeniu sądowemu³⁵. Orzeczenie o zakazie nie jest aktem normatywnym³⁶, lecz aktem stosowania prawa. Prowadzenie działalności gospodarczej wbrew orzeczonemu zakazowi narusza z pewnością prawo publiczne, jednak nie odnosi się do skutków czynności dokonanych wbrew zakazowi. Należy zaznaczyć, że dla dotrzymania zasady pewności obrotu gospodarczego skutek nieważności czynności prawnej dokonanej przez podmiot, wobec którego był orzeczony zakaz prowadzenia działalności gospodarczej, byłby jeszcze bardziej godzący w pewność obrotu gospodarczego. W związku z powyższym należałoby wypracować model, zgodnie z którym czynności dokonane przez osoby działające w zaufaniu do rejestru byłyby skuteczne w tym sensie, że osoba, wobec której orzeczono zakaz, nie mogłaby się uchylić od skutków oświadczenia woli³⁷. Trafnym wydaje się w zaistniałej sytuacji odmienny pogląd, reprezentowany zwłaszcza przez S. Gurgul, L. Guzę i A. Hrycaj, zgodnie z którym nie zachodzi podstawa nieważności czynności prawnych dokonanych przez takie osoby³⁸. Tak jak nie można przyjąć poglądu nieważności czynności prawnych osoby, wobec której orzeczono zakaz, tak nie można mówić o nieważności powołania jej do pełnienia funkcji reprezentanta, członka rady nadzorczej czy nieważności ustanowienia pełnomocnikiem³⁹. W związku z powyższym ciężar efektywności omawianego zakazu leży w dużej mierze w skutkach, które wywoła on w sferze prawa publicznego. Zgodnie z art. 55 pkt 4 ukjs⁴⁰ do rejestru dłużników niewypłacalnych wpisuje się osoby, które przez sąd upadłościowy zostały pozbawione prawa prowadzenia działalności gospo-

³⁰ T. Jasiński, *Skutki...*, op. cit., s. 28.

³¹ F. Zedler [w:] *Prawo upadłościowe...*, op. cit., s. 962.

³² J. Broł, *Prawo upadłościowe...*, op. cit., s. 387.

³³ M. Sekuła, *Charakter prawny postępowania w sprawach orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej*, „Przegląd Prawa Handlowego”, 2008, nr 7, s. 21.

³⁴ K. Flaga-Gieruszyńska, *Wybrane aspekty upadłości przedsiębiorców w polskim systemie prawnym*, Difin, Szczecin 2006, s. 132.

³⁵ S. Gurgul, *Prawo upadłościowe...*, op. cit., s. 1113; red. E. Gniewek, *Kodeks cywilny, t. I. Komentarz do artykułów 1-534*, C.H. Beck, Warszawa 2004, s. 202.

³⁶ L. Guza [w:] *Prawo upadłościowe...*, op. cit., s. 467.

³⁷ T. Jasiński, *Skutki...*, op. cit. s. 28.

³⁸ S. Gurgul, *Prawo upadłościowe...*, op. cit., s. 1113.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym Dz.U. z 1997 r., Nr 121, poz. 796 z późn. zm.

darczej. Wpis następuje z urzędu, gdyż sądy mają obowiązek niezwłocznego informowania sądu rejestrowego o zdarzeniach, które podlegają wpisowi z urzędu. Jednocześnie przepis szczególny art. 376 ust. 4 pun nakazuje przesłać odpis prawomocnego postanowienia o nałożeniu zakazu do właściwego miejscowo sądu rejonowego prowadzącego Krajowy Rejestr Sądowy. Rejestr ten pełni funkcję informacyjną i ostrzegawczą uczestników obrotu przed osobami niesolidnymi i niezaskładającymi na zaufanie⁴¹.

Podsumowanie

Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej orzeczony na podstawie art. 373 pun, ma na celu przede wszystkim spełnienie funkcji profilaktycznej, tj. ochrony obrotu gospodarczego przed osobami, których zachowanie odbiega od pożądanego wzorca zachowań w prowadzonej działalności gospodarczej. Efektywność zastosowania omawianego zakazu przejawia się przede wszystkim (co wykazały powyższe rozważania) nie w dziedzinie prawa prywatnego, co w sferze prawa publicznego. Jeśli jednak efektywność orzeczonego zakazu ma zostać realizowana głównie w sferze prawa publicznego, konieczne jest przyznanie organom publicznym kompetencji do wykreślenia każdego podmiotu z wpisu działalności gospodarczej, w tym również z rejestru działalności regulowanej – co wymaga ingerencji ustawodawcy.

Literatura

- Brol J., *Prawo upadłościowe po nowelizacji*, „Monitor Prawniczy” 1997, nr 10.
- Dąbrowa J., *Wina jako przesłanka odpowiedzialności cywilnej*, Ossolineum, Wrocław 1968.
- Flaga-Gieruszyńska K., *Wybrane aspekty upadłości przedsiębiorców w polskim systemie prawnym*, Warszawa 2007.
- Gurgul S., *Prawo upadłościowe i naprawcze, Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2010.
- Guza L. [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, red. A. Witosz, Wolter Kluwer, Warszawa 2012.
- Jasiński T., *Skutki naruszenia zakazu art. 17²§ 1 prawa upadłościowego. Zagadnienia wybrane*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2000, nr 10.
- Kodeks cywilny, t. I Komentarz do artykułów 1-534*, red. E. Gniewek, C.H. Beck Warszawa 2004.
- Korzonek J., *Prawo upadłościowe i prawo o postępowaniu układowym. Komentarz*, reprint, Bielsko-Biała 1998.

⁴¹ Ł. Zamojski, *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2009, s. 331.

- Kunicki I., *Związanie sądu wydanym orzeczeniem w procesie cywilny*, LexisNexis, Warszawa 2010.
- Mrówczyński M., *Postępowanie nieprocesowe w sprawach zakazu prowadzenia działalności gospodarczej*, Difin, Warszawa 2012.
- Orzeczenie SN z dnia 23 marca 2003 r., IV CSK 13/06, OSNC 2007, nr 1 poz. 6.
- Orzeczenie SN z dnia 23 lutego 2005 r., III CZP 88/04, OSNCP 2006, nr 1, poz. 5.
- Orzeczenie SN z dnia 9 kwietnia 2010 r., III CZP 14/10.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe, Dz.U. z 1934 r., Nr 93, poz. 834.
- Sekuła M., *Charakter prawny postępowania w sprawach orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej*, „Przegląd Prawa Handlowego”, 2008, nr 7.
- Siwik L., *Odpowiedzialność za niedopełnienie obowiązku zgłoszenia upadłości-uzasadnienie dla unormowania*, „Transformacja Prawa Prywatnego” 2004, nr 3-4.
- Sośniak M., *Bezprawność zachowania jako przesłanka odpowiedzialności cywilnej za czyny niedozwolone*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1959.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz.U. z 1964 r., Nr 16, poz. 93 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 31 lipca 1997 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Dz.U. z 1997 r., Nr.117, poz. 751.
- Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, Dz.U. z 1997 r., Nr 121, poz. 796 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 28 lutego 2008 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz.U. z 2003 r., Nr 60, poz. 535.
- Uzasadnienie projektu ustawy nowelizującej Prawo upadłościowe i naprawcze – ustawy z dnia 6 kwietnia 2009, o zmianie ustaw Prawo upadłościowe i naprawcze, ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, Dz.U. Nr 53, poz. 434.
- Wyrok TK z dnia 7 lipca 2002 r., OTK-A; zbiór urzędowy, nr 4/2002, poz. 50.
- Wyrok TK z dnia 4 grudnia 2004 r., OTK-B; zbiór urzędowy, nr 8/2001, poz. 256.
- Zamojski L., *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2009.
- Zedler F. [w:] F. Zedler, A. Jakubecki, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.
- Zimmermann P., *Art. 17² § 1 – potrzebny, ale niezgodny z Konstytucją*, „Przegląd Prawa Handlowego”, 2002, nr 6.

DISQUALIFICATION FROM THE PRACTICE OF COMERCIAL ACTIVITIES ON THE BASIS OF ARTICLE 373 OF THE BANKRUPTCY AND REORGANIZATION LAW – ITS FUNCTIONS AND CONSEQUENCES

Summary

There could be different kinds of economic activity effects and that's why bankruptcy proceeding offers opportunity to elaborate normative patterns of safe behavior in trading and to determine whether the economic activity pursuing persons and they proxies obey or not these patterns. The present article concerns the ban of pursuing of the economic activity as well as ban of taking post in supervisory board and being proxy of commercial company, state enterprise, co-operative, foundation or association. Such ban is the Bankruptcy and Reorganization Law institution as the sanction applied in case of behavior incompatible with the said normative patterns